

Muistio, Kaupunki ja maaseutu - suunnitteluseminaari
Paikka: TEM, Eteläesplanadi 4, 00130 HELSINKI, auditorio
Aika: Torstaina 17.12.2009 klo 10 – 15

Tilaisuuden tarkoituksena on löytää teemat, jotka ovat esillä vuonna 2010.

Esitykset ja keskustelu

Torsti Hyyryläinen kertoi esityksessään kehityksen kulkeneen maaseudulta kaupunkiin. Teollinen ja taloudellinen kasvu on maaseudun väestön tekemää, sillä työntekijät tulivat maaseudulta. Suomi on saavuttanut tietyn keskittymispisteen 80-luvun alkupuolella, mutta silti keskittyminen on jatkunut, mikä on poikkeuksellista. On todennäköistä, että keskittyminen stabiloituu. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus rakentuu teknologian muutoksessa. Keskittynyt aluerakenne on poliittisen toiminnan tulos. Ulkomainen työvoima on ainoa ratkaisu työvoiman saantiin, koska sisäiseen muuttoliikkeeseen ei ole riittävästi väestöä.

Hyyryläisen mukaan kaupunki ja maaseutu ovat käsitteinä abstrakteja ja siksi on epäselvää mistä me tosiasiassa puhumme ja ymmärrämme toisiamme. Hyyryläinen pohti, voidaanko puhua kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksesta, jos ei olla varmoja mistä puhutaan. Hyyryläinen puhui lisäksi paikallisesta monikulttuuristumisesta ja kyvystä hyväksyä uutta. Samanaikaisesti vahvistuu sekä paikallisuus että ylikansallisuus. Yhteistoiminnan kulttuurinen ulottuvuus voi olla paikallista, kansallista ja alueellista eli ylikansallista yhteistyötä ja verkostoja. Kaupungin ja maaseudun suhteen muutos realisoituu kuntarakenteen muutoksen myötä muun muassa uusien kuntien aluerakenteessa ja politiikassa. Mikä on uuden kunnan ja kuntalaisen rooli? Monilla alueilla on viisinkertainen määrä kesäasukkaita, mikä on heidän roolinsa kunnassa?

Soile Kuitunen puhui omassa puheenvuorossaan muun muassa paikallistaloudesta ja sen merkityksestä kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksessa. Esimerkkeinä Kuitunen mainitsi lähivoiman, -ruoan, -kulttuurin ja – energian. Lisäksi Kuitunen korosti alueiden itselähtöisyyttä ja kansalaiskunta-ajattelua. Alueiden pitäisi ottaa itse vastuuta ja organisoida toimintonsa järjestämisessä. Lisäksi yhteisöjen pitäisi olla itse turvaamassa hyvinvointia – myös maaseudulla. Kaupunki/kunta ei voi olla aina toteuttajana. Tulevaisuuden kehittämissuunnitelmassa pitäisi miettiä miten näkyy paikallistalous ja alueiden itselähtöisyys. Kuitunen sanoi, että vuorovaikutus rakentuu itselähtöisyydestä, kansalaiskunta-ajattelussa ja toimintatapojen kehittämisessä.

Jarkko Huovinen pohti, minkälainen rakenne pitäisi pystyä synnyttämään eteenpäin menoksi. Huovinen sanoi myös innovaatioiden, elinkeinopolitiikan ja kulttuurin menevän ristikkäin Veli-Matti Karppinen puolestaan toi esille, että poliittinen järjestelmä on aivan liian poukkoilevaa ja siihen on mennyt luottamus. Lisäksi Karppinen sanoi, että tarvitaan pitkäjänteisiä suunnitteluprosesseja, koska poliittinen järjestelmä ei voi sitä turvata. Sirkku Wallin sanoi, ettei hallinnossa ole sijaa 4-kierteelle, ja siksi Public-Private-People (PPP) on ydinhaaste.

Harry Berg sanoi olevan mahdollista, että ihmisiä muuttaa edelleen suurimpiin kaupunkeihin maaseudulta tai pienistä taajamista ja kaupungeista. Berg pohti onko unohdettu yksi taso kaupunki-maaseutu-akselilta – pikkukaupungit ja pienet taajamat – joihin pitäisi kaupungistuminen pysäyttää. Berg epäili, että pikkukaupungit tyhjenevät seuraavaksi.

Katsaus Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutustyöryhmän näkökulmiin ja evästyksiin jatkotyöskentelylle

Olli Voutilainen sanoi, että vastaanottoherkkyyttä ja verkostoitumista on lisättävä kaikilla alueilla. Voutilainen pohti korostaako lähiajattelu (esim. lähiruoka ja – energia) liikaa keskusta ja sen lähialuetta. Hän sanoi, että on myös olemassa yliaalueellisia, kansallisia ja globaaleja verkostoja. Vuorovaikutuspolitiikkaa voisi kehittää siten, että maaseutu ja sen palvelut ja tuotteet (esimerkiksi viinitilat, Ylläshalli) olisivat aktiivisesti läsnä kaupungeissa. Jos ympäröivältä maaseudulta toimijat tulisivat kaupunkiin esittelemään tuotteitaan ja palveluitaan, voisi maaseutu saada kaupungeista ihmisiä vierailulle. Maaseututoimijoiden pitää kytkeytyä keskuksiin, niin syntyy verkostoja joilla on suuri vaikutus. Yrittäjiä pitäisi kytkeä myös innovaatioverkostoihin. Voutilainen sanoi maaseudun ja kaupungin kognitiivisen etäisyyden olevan hyvä, ne eivät ole enää liian kaukana toisistaan.

Eero Uusitalo kertoi, että KAMA-työryhmän loppuraportissa käydään läpi kaikki 12 vuoden aikana tuotettu aineisto, jotta nähdään miten kama-ajattelu on muuttunut. Maaseudun ja kaupungin yhteisiä intressejä on tuotava esiin ja mietittävä. Siitä saadaan lisäarvoa molemmille osapuolille. Kaupunki- ja maaseutujärjestöjä on yritetty yhdistää toistaiseksi onnistumatta. Uusitalo totesi, että on asioita joihin yhteiskunta ei puutu, mutta joihin on yhteisiä intressejä sekä maaseutu- että kaupunkialueilla. Näitä on saatava esille vuorovaikutuspolitiikalla, mistä lisäarvoa molemmille osapuolille

Uusitalo puhui myös siitä miten eri teemojen työt ovat kehittyneet. Ruoka-asioissa ei ole päästy eteenpäin. Puolestaan kulttuuripuolella ja hyvinvointiasioissa on tapahtunut hiukan kehitystä. Aluepolitiikan päätökset tehdään liikaa suurten ilmiöiden perusteella, eikä keskitytä yksittäisiin tilanteisiin, tai todellisiin tarpeisiin. Lisäksi Uusitalo sanoi puheenvuorossaan vuorovaikutuksen olevan julkinen kysymys. Kuntien nykyiset työmuodot eivät riitä ja siksi pitäisi keskustella uusista työmuodoista. Pitäisi miettiä uudelleen eri sektoreiden yhteistyöt ja vastuut. Tarvitaan myös uusia toimintatapoja. Esimerkiksi kuntien ja kansalaistoimijoiden välille pitäisi rakentaa neuvottelu- ja sopimusmenettely. Lisäksi aluekehittämiseen tarvitaan yksityistä rahaa enemmän.

Varpu Rajaniemi kertoi Suupohjan rannikkoseudusta. Alueen väestönmuutos on negatiivinen, vaikka kaupunkiin on muuttanut väkeä. Alue on myös monikulttuurinen. Yhteistyörakenteet ovat kehittymättömät, ei esimerkiksi ole yhteistä elinkeinoyhtiötä. Suupohjassa ruotsinkielinen on sitonut ihmisiä omaan alueeseen. Rajaniemi toi yhteistyöajatteluun esille uuden näkökulman: yhteistyö paransi jo siten, että suomen- ja ruotsinkieliset tekisivät yhteistyötä. Yhteistyötä pitää ajatella myös kansallisesti ja alueellisesti, ei pelkästään kansallisten rajojen ulkopuolisesti.

Lisäksi Harri Kivelä nosti esille glokaali maaseutukaupunki – ajattelun. Janne Antikainen sanoi maaseudun ja kaupungin välisen kognitiivisen etäisyyden olevan kansalaiselle pieni, mutta kehittäjille ei.

Torsti Hyyryläinen kertoi, että on ajateltu kama-tutkimusfoorumia ja ehdotti, että sen voisi yhdistää seuraavaan seminaariin.

Työskentely jatkossa: keskeiset vuorovaikutuksen teemat

Aluerakenne ja yhdyskuntarakenne

- o maan aluerakenne, (maa ja maakunta): keskittyminen on pitkään jatkunut ongelmana
- o yhdyskuntarakenne: kaupunkiseuduilla ongelmana hajautuminen
- o nykyään kaupunkien pirstoutuminen → kaupunkien läheisellä maaseudulla syntyy kummallinen välialue, jossa on asukkaita, muttei palveluja. Suurimmat ongelmat ovat kaupunkien lähimaastossa.

Muistio, Kaupunki ja maaseutu - suunnitteluseminaari
Paikka: TEM, Eteläesplanadi 4, 00130 HELSINKI, auditorio
Aika: Torstaina 17.12.2009 klo 10 – 15

- o keskus, veturi, maakunta
- o 2-3 kaupungit
- o seutukaupungit, maaseutukaupungit
- o pisimmät työmatkat suurien kaupunkien lähellä.
- o siellä missä rakennetaan siellä pitää suunnitella.
- o harvaanasuttu maaseutu voidaan jättää ”eheyttämisen” ulkopuolelle
- o TEM, mk-liitot, YM, ELY, valtakunnan tason politiikka
- o keskus – 2-tyypin kaupunkien verkostot, seutukaupungit – maaseutukaupungit
- o uusi kunta, fyysinen keskustelu; kunnat, VM, TEM, YM, Kuntaliitto, tutkimuslaitokset
- o on tietotuotanto (TEM, YM), mutta tulevaisuudessa on vähemmän tietoa käytettävissä
- o sektoritutkimuspuolella panoksia tämän analysoimiseen

Jatkossa: voiko yhdistää syksyn kaupunkitutkimusseminaariin alue- yhdyskuntarakenneteema

- keskustellaan, mikä poliittinen tahtotila / yhteiskunnallinen kestävyys

(Uusi) kunta/alue/paikallisuus

- o uusi kunta on ympäristövastuullinen, ennakoiva ja edistää monikulttuurisuutta
- o mukaan päättäjät, nuoret, yrittäjät, järjestöt, maahanmuuttajat, tutkijat, luovat ajattelijat
- o rakennetaan uusi kunta kahden vaalikauden aikana
- o demokratia, kansalaiskunta, uudenlaiset kumppanuudet (PPP)
- o hallinta uusilla toiminatavoilla, osallistava
- o kuntaliitto, päättäjät, poliitikot, monikulttuurisuuden edustajat
- o tarvitaan yhteiskunnallinen keskustelu → sensaatio / systemaattinen keskustelun ylläpito
- o toimintaryhmien ja kunnan välinen toimintatapojen ero keskusteluun
- o neuvottelu- ja sopimusmenettelyt kunnan ja kansalaisjärjestöjen kanssa
- o valtioneuvosto, kilpailua vääristävät kysymykset jne. ovat juridisia, kunnan pakko toimia juridisesti → pelisääntöjä luotava

Jatkossa: seminaari loppusyksyyn (vaalikeskustelut käynnissä)

Innovaatiovuorovaikutus

- o tie tiedon lähteille: valtakunnalliset instrumentit, kansainvälisyys, seutukaupungit, satelliittitekosteemi
 - o vastaanottojärjestelmä, rakenne/verkosto: seudullinen/paikallinen
- o pitää luoda instrumentteja, jotka ottavat pienet toimijat paremmin huomioon
- o kansallisten toimijoiden tarjoamat, paikalliset tahot/verkostot, monialaiset verkostot
- o vastaanottokyky
- o DUI vs. STI-innovaatio toiminta (käytäntö-/tiedelähtöinen)
 - o instrumentit, palveluinnovaatiot, mikroyritykset, vuorovaikutus

Jatkossa: Kouvolan innovaatiofoorumi 24.8.2010 – yhdistetään keskustelu tähän

Muut ajatukset

- o lähiruoka (kauppa-tuottajat)
- o lähienergia (kunta-järjestöt-yrittäjät)
- o hoiva (kunta-kylät-yrittäjät)
- o lähikulttuuri (kaupungin kulttuuriorganisaatiot – maaseudun kulttuuritoimijat)
- o suunnitella ja rakentaa vuorovaikutukseen käytännön muodot keskeisten osapuolten välillä

Muistio, Kaupunki ja maaseutu - suunnitteluseminaari
Paikka: TEM, Eteläesplanadi 4, 00130 HELSINKI, auditorio
Aika: Torstaina 17.12.2009 klo 10 – 15

- o kylä/kuntasuunnitelmissa ratkaista
- o systemaattinen toiminta
- o toteutuakseen tarvitaan käytännön jatkuva sopimusmenettely/vastuhenkilöt

Ideoita tulevaisuuden teemoiksi (palaute):

- o kansalaistoiminnan edistäminen
- o ennakkoinnin mukaantulo vakavasti
- o alue- ja yritysraakenteen nostaminen enemmän esille ja kansalaiskeskusteluun
- o asioiden eteenpäinvienti vaatii työstämistä → toiminnan suunnitelmallista toteutusta ja tarkennuksia matkan edetessä
- o saatiin hyviä lähtökohtia ja keskustelut avasivat ja syvensivät uusia näkökulmia
- o tarvitaan jatkokeskustelua ja – tilaisuuksia
- o tilaisuus oli hyvä, tosin kaupunkien puolelta olisi voinut olla enemmän osananottajia
- o suunnittelun (hallinnon) toimenpiteiden toteuttaminen ennakoivalla tavalla (aluekehittäminen ja aluesuunnittelu) → arvioinneista ennakointiin
- o kehittämistoiminnassa teknologian painopiste palvelusovellusten ja mash-upien toteutukseen käyttäjälähtöisellä tavalla → toimijoista välitasolla ruohonjuuritason il-ympäristöihin ja personointiin
- o hierarkkisen maailmankuvan haastaminen aluepolitiikassa → ”glokaalius”, paikat ja sähköiset verkot ja yhteisöt toiminnallisina virtoina
- o uudet hallinnon/kehittämistyön mallit → 4 helix, 4 P, itseohjautuvuus
- o innovaatiopalveluiden saatavuuden ja toimivuuden vahvistaminen → kysyntälähtöisyys ja verkostoituminen
- o julkisen, kolmannen ja yksityisen sektorin yhteistyömallit → järjestöjen kumppanuus, esim. ”järjestötoiminnan” neuvottelukunnat (joissa myös muiden sektoreiden edustajat)
- o kansainvälisyys
- o tulevaisuuden kaupunkien ja kuntien uudet tehtävät → mahdollisuuksien luoja
- o tarve kulttuuripalveluiden ”ostajarekaille”. Harrastustoiminnan ohjaus ammattimaistuu. Maaseudun harrastuskerhojen tms. työpaikat hajanaisia. Tarvitaan ostajien puolelta palvelujen ketjutusta → palveluinnovaatiot, välittäjäorganisaatiot
- o maaseutu-kaupunki yhdessä linkittymään globaaleihin piikkeihin
- o kuntalaisuus ja demokratia
 - kakkosasukkaat
 - suurenevat kunnat: palvelujen saatavuus ja osallistuminen päätöksentekoon
- o verkottunut aluerakenne aluekehityksen lähtökohdaksi
- o ei maaseutu – kaupunki, vaan kylät, kaupungit, kuntakeskukset verkottuneen aluerakenteen solmukohtiin. → kehittäminen kokonaisuutena
- o lähiajattelu → oman alueen brändäys